

G LEKSIKALT – det ordlista ikke forteller

Enkelte mener brøyteberedskapen av E 134 er en smule underdimensjonert.

ILLUSTRASJONSFOTO: SCANPIX. BILDET ER IKKE MANIPULERT FORDI MANIPULATOREN ER NEDSNØDD

Snø:

Ordet kommer fra norrøne *snjór/snær*. Snø er luftige, hvite iskrystaller som faller ned fra himmelen. Før trodde man at snø var flass fra den heller hårete Tor med hammeren. Nå finnes det gode sjampoer mot slikt, og mye av snøen er trolig frossent, pulverisert avfall fra flytoaletter.

Sør-Vestlandet har de siste ukene hatt en snøvinter vi ikke har sett maken til i manns minne. Siden manns minne strekker seg om lag en uke bakover, er ikke dette veldig imponerende, men vi kan forsikre at de nåværende snømengdene er sjeldne her. Vanligvis kommer det noen tilfeldige streifsnøfiller i løpet av vinteren. Et pussig avbrekk fra seks måneder med regn og blest.

I vinter kom det mye snø, og den ble liggende. Det preger samfunnet. Barn, som ikke vet at dette er unaturlig, hilser snøen velkommen med latter og lek.

Voksne forvirres. Følelsesregisteret er voldsomt: Sinne over å ikke komme fram med bil. Skuffelse over gjentatt skuffing. Glimt av naiv lykke og uforståelig trang til diagonalgang. Men mest av alt apati. Snø? Hva skal vi gjøre med den? Hva betyr dette for oss som mennesker? Hvem er vi – i snøen?

Kan vi stole på at helsevesenet tar folks snøforvirring på alvor? Vil kommunen hjelpe? Hva med politiet eller Norske Kvinners Sanitetsforening? Nei. Man er alene. Som fastfrosne engler i en mental snøstorm.

Hadde det ikke vært for Leksigalt-redaksjonen.

Vi har vært ute en vinterdag før. Vi er fra Telemark, snøens vugge. Født med ski på beina og snø i nakken. Vår barnedoms dal var så dyp, bratt og skygge-lagt av grantrær at vi hadde snø i ti av tolv måneder. Vi kan snø. La oss hjelpe.

For å ikke bli overveldet av snøen, er det viktig å bruke den til noe. Føle at snøen er noe nyttig; en venn.

Det mest opplagte er å bruke snøen som føde. Enkelt er det å ta den i en kopp, helle over blåbærssaft og spise den som slush.

I Telemark brukte vi også snø som erstatning for mel når sommeren ble spesielt kort. Da bruktes gammel, kornete snø. Fortsatt brukes flat-trampet snø som substitutt for marsipan på kaker. «Frosting» heter det på vestkarmøysk, altså engelsk.

Snø hadde mange andre bruksområder. Den ble brukt i husveggene som isolasjon, som dopapir, og særdeles nevenyttige folk brukte tørket snø til fyring.

Småbarnsmødre lagde bleier av snø. De pakket kram snø rundt stumpe på ungene. Når disse hadde gjort svineriet sitt, vasket mødrene snøen og brukte den på nytt. Man kastet jo ingenting den gangen.

Det var også stor fryd på seinhøsten når man kunne skifte ut stikkende halm med nysnø i dyner og senger. Litt kaldt, men mye kos.

Snø hadde likevel ikke bare positive sider. Krystallisert snø ble brukt som rusmiddel. Man begynte gjerne forsiktig med å røyke snø sammen med tobakk, men derfra var veien kort til å sniffe det hvite pulveret rett inn i nesa.

De mest skakkjorte snortet gul snø fra der hestene gikk. Frank Zappa forteller hvor farlig dette er i det tonesatte diktet «Don't eat the yellow snow».

Apropos tonesatte dikt: Anne-Grete Preus synger at snø er «himmelsk korrekturlakk over feilstavet sommer». Få vet at 3M faktisk brukte snø i tidlige utgaver av rettelakk. Da man begynte å varme opp kontorer og klasserom, rant dette bokstavelig talt ut i sanden. Eller ned på bordet, i alle fall.

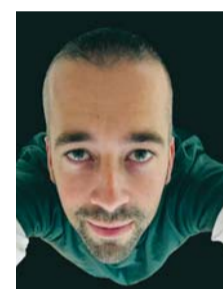
Følelsen av unytte er ikke det eneste som gjør snøen en smule upopulær her sørvestpå. Kvaliteten på brøytingen slår også ut. Men samfunnet krever billig brøyting. Da må det skje fort. Man kan ikke bremse ned i utide.

Derfor har man bestemt at pløgen eller skjæret skal være fastmontert 30 cm over bakken. Da kan brøytebilene kjøre i full fart over selv de bratteste fartshumper uten å slå nedi. Det blir ikke snøfritt i veien, men man sparer mye tid og penger.

Kritiske røster har også hevdet at det er litt snaut at en gammel traktor og to menn med spade skal holde E 134 åpen i vinter. Sutring!

Det var jo stor stas å få «Haugesund» inn på værkartet til TV 2. Da må det vel være enda bedre å få «Ølen–Etne» inn på lista over vinterstengte fjellovergangene?

Uansett: Snøen smelter eller blåser snart vekk likevel. Gråt ikke over snøen som falt i går. Eller som Ole Brumm sier: «Tiddeli-bom og huttemeg-tu!»

EINAR THO

Tekst og illustrasjon

Har du ord eller uttrykk du vil ha «forklart» i Leksigalt-spalten?

Send ordet til einar.tho@h-avis.no

ORD FOR DAGEN – DET ORDLISTA FAKTISK FORTELLER

Snø, snjo, snøv, snjø, snjøv, snog, snjor, sjog, sjo, sny, snjy, sne.

Norske dialektord for snø.

Kilde: Ivar S. Ertesvåg, NTNU
Les mer på folk.ntnu.no/ivarse/snjoord.html

HUMORD